

همه مزایای بیمه پردازی در مقابل فرار بیمه‌ای

برخوردار نیستند. در این ارتباط، فرار بیمه‌ای و نبود آگاهی و شناخت کافی از مزایای پوشش بیمه‌ای از مهم‌ترین دلایل شکل‌گیری این حجم از افراد شاغل بدون بیمه به شمار می‌رود.

جلوگیری از فرار بیمه‌ای مورد توجه جامعه کارگری و کارفرمایان باشد، دیگر در مشاغل غیررسمی زمینه فرار بیمه‌ای از سوی برخی فعالان حوزه کارفرمایی فراهم نمی‌شود.

مسئله این است که در صورت نبود شرایط قانونی و عدم اجرای قوانین و مقررات حوزه روابط کار بین کارگر و کارفرما و همچنین مهیا نبودن زمینه قانونی ارتباط تعریف‌شده بیمه پردازی بین ارکان بیمه‌ای در قالب نیروی کار و صندوق بیمه‌گر، بستر فرار بیمه‌ای از طرف کارفرما و کوتاهی در اجرای پرداخت‌های سهم حق بیمه ایجاد می‌شود.

ضرورت حمایت از تأمین اجتماعی

«علی جهانی»، کارشناس بیمه‌های اجتماعی در گفت‌وگو با «آتی‌نو» با تأکید بر ضرورت توسعه چتر بیمه‌ای تأمین اجتماعی و رفع موانع آن نظیر فرار بیمه‌ای، بیان کرد: «به شرط حمایت تأمین اجتماعی از طرف دولت در مقام سیاست‌گذار و مجری کلان، شریک اجتماعی و کارفرمای بزرگ و عمل به تعهدات متقابل این سازمان و شرکای اجتماعی کارفرمایی، زمینه رفع موانع گسترش بیمه مانند فرار بیمه‌ای فراهم می‌شود.» او همچنین تقویت منابع تأمین اجتماعی را در راستای گسترش خدمات این نهاد بیمه‌ای بسیار مؤثر دانست و اضافه کرد: «مجموعه این اقدامات باعث جلوگیری از فرار بیمه‌ای در راستای پرداخت نکردن سهم حق بیمه می‌شود.»

جهانی با تأکید بر اثربخشی آموزش‌های قوانین و مقررات حوزه بیمه‌ای به شرکای اجتماعی در گسترش فرهنگ بیمه بین نیروی کار و کارفرمایان مولسد، توضیح داد: «تحقق کاهش فرار بیمه‌ای، رشد منابع تأمین اجتماعی و تضمین آتیه این سازمان برای استمرار خدمات رami توان تنها بخشی از مزایای رعایت قانون و عمل به تعهدات دوجانبه به‌ویژه در بخش پرداخت حق بیمه دانست.»

مجموع این شرایط بر وضعیت تأمین اجتماعی در مقام بزرگ‌ترین نهاد بیمه‌ای با پوشش بیمه‌ای حدود ۴۷ میلیون نفر، شامل بخش عمده جامعه کارگری اثرگذار است. در شرایطی که مسیر فرار بیمه‌ای برای شاغلان حوزه اشتغال غیررسمی هموار باشد، این عمل غیرقانونی و روند ناقص بیمه پردازی بر مناسبات سازمان تأمین اجتماعی تأثیرگذاری زیادی دارد.

مبنای قانونی پوشش بیمه‌ای

بر اساس اعلام سازمان تأمین اجتماعی کمترین میزان فعالیت کارگران بدون پوشش بیمه‌ای، غیرقانونی است، بنابراین کارگران باید ضمن آگاهی نسبت به مزایای پوشش بیمه‌ای، جهت پیشگیری از فرار بیمه‌ای و برخورداری از خدمات تأمین اجتماعی، پرداخت ماهانه حق بیمه خود توسط کارفرمایان را رصد کنند.

اگر موضوع مهم بیمه و فرهنگ‌سازی آن در راستای

برآوردهای حوزه اشتغال و میزان پوشش بیمه‌های اجتماعی نشان می‌دهد که جمعیتی در حدود هفت میلیون نفر از شاغلان عمدتاً فعال در کسبو کارهای غیررسمی از هیچ‌گونه پوشش بیمه‌ای

در حال حاضر موضوع فرار بیمه‌ای یکی از دلایل کاهش نقدینگی و ضریب پشتیبانی صندوق‌های بیمه‌ای محسوب می‌شود. پیشگیری از فرار بیمه پردازی کارگران و کارفرمایان که به دلایل مختلف شکل می‌گیرد، توأمان تأمین منابع سازمان‌های بیمه‌ای نظیر تأمین اجتماعی و نیروی کار را به همراه دارد. طبق داده‌های آماری، بیشترین میزان فرار بیمه‌ای در حوزه فعالیت‌های بخش خدمات شکل می‌گیرد و فعالان بخش صنعت عمدتاً مشمول این نوع تخلف بیمه‌ای نمی‌شوند.

اقدام علیه منافع بیمه‌گران

تغییرات حوزه اقتصاد و اشتغال مولد به غیرمولد به واسطه تحول در چگونگی و کیفیت فعالیت‌های کسب‌و کار، موجب رشد فرار بیمه‌ای شده است. طبیعتاً اثرات مخرب تخلف بیمه‌ای کارفرمایان و کارگران در فضای اقتصاد، تولید، کسب‌و کار و برای تأمین اجتماعی و شرکای اجتماعی این سازمان قابل توجه است.

همچنین فرار بیمه‌ای به‌عنوان یکی از دلایل کاهش درآمدهای بیمه‌ای صندوق‌های بیمه‌گر، چالش‌هایی در راستای ایفای تعهدات در قبال افراد تحت پوشش ایجاد می‌کند. در جهت برطرف کردن این خلأ بیمه‌ای شرکای اجتماعی به‌ویژه جامعه کارفرمایان نقش اساسی دارند.

چالش مشاغل غیررسمی

یکی از مهم‌ترین دلایل اصلی فرار بیمه‌ای، عدم آگاهی نیروی کار از شاخص‌های تعیین‌شده نظام بیمه‌ای است. عمدتاً این میزان بی‌اطلاعی جامعه کارگری از بیمه‌های اجتماعی به‌واسطه نبود ارتباط قانونی بین کارفرما و نیروی کار در حوزه مشاغل غیررسمی شکل می‌گیرد. اغلب افراد شاغل در کارگاه‌های غیررسمی، حتی از ارتباط تعریف‌شده بین نیروی کار، کارفرما و سازمان تأمین اجتماعی اطلاع کافی ندارند. در این شرایط کارگران در فضای اقتصاد غیررسمی امکان بهره‌مندی از خدمات سه‌گانه بیمه، بازنشستگی و درمان تأمین اجتماعی را

وضعیت مناسب کسب‌و کار، مانع رشد فرار بیمه‌ای

ارائه خدمات به بیمه‌شدگان، کارفرمایان، کارگران و مستمری‌بگیران تأمین اجتماعی نیازمند تأمین منابع از طریق دریافت حق بیمه و سرمایه‌گذاری است. در این شرایط حل چالش فرار بیمه‌ای برای این سازمان در اولویت قرار دارد. دلایل شکل‌گیری مسئله

سازمان تأمین اجتماعی اعلام می‌کنند؟

براساس بند «۵» ماده (۲) قانون تأمین اجتماعی و دیگر قوانین و مقررات مرتبط، درآمد مشمول کسر حق بیمه تعریف‌شده و جزئیات مشمولان آن به‌صورت کامل مشخص است. با توجه به عدم پرداخت حداقل دستمزد توسط کارفرمایان فعال در بازار کار، نمی‌توان برای لیست سهم حق بیمه آنان امکان محاسبه واحد در نظر گرفت. مسئله این است که مبالغی که بابت درآمد مشمول حق بیمه از حداقلی تا بیش از ۲۰۰ میلیون نفر در سال ۱۴۰۱، بدون منع قانونی فرار بیمه‌ای رقم می‌زند. در این موقعیت پیگیری مبتنی بر قوانین و مقررات دشوار است. به این دلیل که کارگر و کارفرما با بهره‌مندی از شرایط توافق‌شده بین خود، پرداخت حداقلی حق بیمه را اجرا می‌کنند، تأمین اجتماعی عملاً شرایط سختی برای مقابله با این نوع از فرار بیمه‌ای دارد. با احتساب سهم هفت درصدی کارگر در مجموع ۳۰ درصد درآمد مشمول حق بیمه فراتر از حداقل دستمزد توسط این گروه از کارفرمایان کاهش می‌یابد.

همین‌طور برای بسیاری از کارگران دارای مهارت به‌ویژه در شرایطی که با مبالغی بیش از حداقل مزد در حال فعالیت هستند، کارفرما با اعلام دستمزدشان، بدون منع قانونی فرار بیمه‌ای رقم می‌زند. در این موقعیت پیگیری مبتنی بر قوانین و مقررات دشوار است. به این دلیل که کارگر و کارفرما با بهره‌مندی از شرایط توافق‌شده بین خود، پرداخت حداقلی حق بیمه را اجرا می‌کنند، تأمین اجتماعی عملاً شرایط سختی برای مقابله با این نوع از فرار بیمه‌ای دارد. با احتساب سهم هفت درصدی کارگر در مجموع ۳۰ درصد درآمد مشمول حق بیمه فراتر از حداقل دستمزد توسط این گروه از کارفرمایان کاهش می‌یابد.

بلندمدت اثرات بسیار معناداری جهت تأمین منابع سازمان تأمین اجتماعی خواهد داشت. بخش دیگری از فرار بیمه‌ای مربوط به پرداخت حق بیمه به تأمین اجتماعی در قالب عدم ارائه لیست حق بیمه است؛ چراکه نیروی کار اساساً توسط کارفرما تحت پوشش بیمه قرار نمی‌گیرد. این مهم بیشتر در مشاغل غیررسمی نمود پیدا می‌کند.

زمانی که حداقل دستمزد در سطوحی تعریف می‌شود که

گزارش

عدم پرداخت حق بیمه محصول اشتغال غیرمولد

در شرایطی داده‌های آماری رسمی حکایت از وجود ۳ میلیون و ۷۰۰ هزار مورد فرار بیمه‌ای در حوزه اشتغال و اقتصاد غیرمولد دارد که این داده‌ها به‌صورت غیررسمی بیشتر از این موارد را شامل می‌شود. نکته اینکه عمدتاً شاغلان حوزه اشتغال غیرمولد در قالب مشاغل غیررسمی تحت پوشش هیچ‌گونه بیمه اجتماعی نیستند و این حجم از فرار بیمه‌ای در حوزه اشتغال غیرمولد شکل گرفته است.

موضوع فرار بیمه‌ای، علاوه بر اثرگذاری منفی در حوزه بیمه‌های اجتماعی و ارتقای رفاه عمومی، آسیب‌هایی به نیروی کار و خانواده افراد بدون بیمه و سیستم سلامت کشور وارد می‌کند. همچنین افزایش آثار زیان‌بار عدم پوشش بیمه‌ای ناشی از پرداخت نکردن حق بیمه، کاهش نسبت باضریب پشتیبانی سازمانی نظیر تأمین اجتماعی را به دنبال دارد. تدوین و ارائه راهکارهایی جهت توسعه چتر بیمه‌ای به جامعه بیش از ۵ میلیون نفری شاغلان بدون بیمه رami توان سازوکار برطرف کردن آثار فرار بیمه‌ای محسوب کرد. کاهش منابع سازمان‌ها و صندوق‌های بیمه‌ای و افزایش ناترازی آنان در حوزه منابع و مصارف نیز به دلایل مختلفی نظیر فرار بیمه‌ای و عدم پوشش کامل شاغلان مرتبط است. طبق آمارها اغلب فرار بیمه‌ای به علل مختلف در حوزه مشاغل بخش خدمات اتفاق می‌افتد. مشاغل حوزه صنعت و تولید به‌خاطر بازاری مشخص و نظارت درست، کمتر در معرض این پدیده قرار دارند. البته وجود اقتصاد مولد و متقابل آن با حوزه فعالیت‌های غیرمولد نیز در شکل‌گیری با افزایش فرار بیمه‌ای مؤثر است. آمارها بیانگر فرار بیمه‌ای نزدیک به صفر در اشتغال مولد است. اما در اقتصاد و اشتغال غیرمولد با سهم بیش از ۶۰ درصدی اشتغال، بیشترین فرار بیمه‌ای وجود دارد.

همکاری برخی کارگران در راستای پرداخت نشدن بیمه با کارفرمایان که به دلایلی نظیر واریز مبلغ حق بیمه به حساب کارگر شکل می‌گیرد نیز باعث رشد فرار بیمه‌ای و عدم بهره‌مندی نیروی کار از مزایای پوشش بیمه‌ای شده است.

برخی مداخلات بیمه‌ای دولت‌های گذشته نظیر حذف شرط سنی بازنشستگی مشاغل سخت و زیان‌آور، کاهش سن بازنشستگی زنان، غرامت ایام بیکاری و سنوات ارفاقی بازنشستگی پیش‌از‌موند کارکنان دولت در ایجاد مسئله فرار بیمه‌ای بی‌تأثیر نبوده است. بدون شک این نوع مداخلات بیمه‌ای تبعات بسیاری برای صندوق‌ها و سازمان‌های بیمه‌ای به بار می‌آورد.

اقدام جامعه کارفرمایی برای پرداخت حق بیمه شاغلان حوزه غیررسمی اقتصاد، نتایجی چون افزایش نسبت پشتیبانی تأمین اجتماعی، رشد منابع این سازمان و ارتقای خدمات آن را در بر دارد. مسئله اینجاست که پیشگیری از فرار بیمه‌ای جمع بزرگی از شاغلان، موجب استمرار پوشش بیمه‌ای آن‌ها و تداوم ساختار سرویس‌دهی و خدمات‌رسانی تأمین اجتماعی می‌شود.

در این موقعیت، دلیل اصلی فرار بیمه‌ای را می‌توان در عدم آشنایی کارگران با شاخص‌های تعریف‌شده نظام بیمه‌ای، قوانین و مقررات حوزه کار و تضمین پوشش بیمه‌ای برای امروز و فردای آنان دانست. بخشی از افراد شاغل در کارگاه‌های مشمول قانون کار، به دلیل آگاهی نداشتن از مزایای بیمه اجتماعی، ضرورت این پوشش را در بهره‌مندی خود و خانواده‌شان از خدمات بیمه‌ای، درمانی و بازنشستگی نمی‌دانند.

برای بهبود وضعیت پوشش بیمه‌های اجتماعی و رفع فرار بیمه‌ای کارفرمایان و کارگران، مسئله فرهنگ‌سازی در باید مورد توجه جامعه کار و تولید باشد. سازمان تأمین اجتماعی با تأمین بیش از ۸۶ درصد منابع خود از طریق وصول حق بیمه بیش از ۱۵ میلیون و ۷۰۰ هزار بیمه‌شده اصلی، به دنبال ایفای تعهدات کوتاه‌مدت و بلندمدت برای حدود ۴۷ میلیون نفر تحت پوشش است. برای تحقق این مهم، ضرورت جلوگیری از فرار بیمه‌ای در راستای وصول به‌موقع حق بیمه و تأمین منابع جهت تحقق هدف‌گذاری خدمات به‌ذی‌نفعان باید توسط دولت به عنوان متولی بازار کار و کارفرمای بزرگ، کارفرمایان بخش خصوصی و نیروی کار کارگری مورد توجه باشد.

پیشگیری از فرار بیمه‌ای با استفاده از چه سازوکاری باید دنبال شود؟

جلوگیری از فرار بیمه‌ای دارای راهکارهای فرهنگی است. در این راستا تفهیم اعلام دستمزد واقعی حق بیمه کارگران به سازمان تأمین اجتماعی و امکان بهره‌مندی آنان از مزایای تعهدات کوتاه و بلندمدت سازمان نظیر خدمات بیمه‌ای، درمانی و بازنشستگی باید مدنظر باشد. به عبارتی توسعه فرهنگ بیمه‌ای برای کارگران و کارفرمایان و آگاهی‌رسانی از خدمات این بخش در تأمین اجتماعی، گسترش چتر بیمه‌ای و توسعه خدمات را به دنبال خواهد داشت.

آیا مبنای محاسبات حوزه پرداخت حقوق بازنشستگی را در اقدام برای کاهش فرار بیمه‌ای مؤثر می‌دانید؟

در حال حاضر روش محاسبه پرداخت مستمری بازنشستگی، برقراری این مستمری به‌صورت میانگین دو ساله پایانی دوره بیمه پردازی است. شاید مینا قرار دادن سال‌های طولانی تر بیمه پردازی برای برقراری بازنشستگی، راهکاری برای پیشگیری از شرایط شکل گرفته درباره فرارهای بیمه‌ای باشد.

خدمات الکترونیک و دسترسی بیمه‌شدگان به اطلاعات واریز حق بیمه چه تأثیری در کاهش این معضل دارد؟

امروز به دنبال توسعه خدمات الکترونیک و غیر حضوری تأمین اجتماعی و امکان دسترسی افراد بیمه‌شده به میزان دقیق بیمه پردازی و آگاهی از پرداخت به‌روز حق بیمه توسط کارفرما زمینه کاهش فرارهای بیمه‌ای را فراهم کرده است. البته این سیستم ارتباطی در بلندمدت برای کارفرمایان به‌عنوان یک سیستم هشداردهنده هوشمند عمل می‌کند. شاید کارفرما با این اقدام دیگر دنبال فرار بیمه‌ای نباشد. تأمین اجتماعی با استفاده از راهکارهای اشاره شده امکان ارتباط مستقیم با بیمه‌شدگان و کارفرمایان را دارد. این سازمان با ارائه دقیق و هوشمند اطلاعات به شرکای اجتماعی، امکان دسترسی آنان به درآمد واقعی و کاهش فرار بیمه‌ای را ایجاد کرده است.